

Pospíšil, Ivo; Trzynadlowski, Jan

Dílo - a co je za ním : (rozhovor s prof. Janem Trzynadlowským)

Opera Slavica. 1995, vol. 5, iss. 3, pp. 47-49

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle):

<https://hdl.handle.net/11222.digilib/116891>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

známe řadu historek, které dotvářejí obraz vývoje polonistiky jako oboru i předválečného univerzitního prostředí, třeba tradici tzv. "polského okna", která jen díky tomu mohla být nyní obnovena. Rád chodíval po Praze a při cestách z Valentinské ulice na Strahov, kde sídlil tehdy ústav, nám vyprávěl historicky o pražských strašidlech, líčil historii domovních znamení, upozorňoval nás na architektonické zajímavosti. Na staropražské legendy byl expert, jak to ostatně prokázal ve své Praze legend a skutečnosti, ovšem s jeho živým, zaujatým a vtipným podáním se žádné psané slovo srovnat nedalo. Vyznačoval se značným citem pro prostředí a v kavárně nebo v pražských uličkách hovořil pochopitelně trochu jinak nežli v univerzitní posluchárně, nicméně snad právě proto si člověk zapamatoval většinu toho, co pan profesor o literárním životě, o Praze či o minulých desetiletích neformálně povídal.

To, co po Karlu Krejčím zůstává, je bezpochyby jeho rozsáhlé, mnohostranné, úctyhodné dílo. Přesto myslím, že nám, kteří jsme měli to štěstí znát ho blíže, je drahá i osobní vzpomínka, která nám ho připomíná nejen jako vynikajícího odborníka, ale i jako báječného člověka.

Jasna Hloušková

Dílo - a co je za ním (Rozhovor s prof. Janem Trzynańdłowskiým)

Filologická pracoviště Wroclawské univerzity sídlí v historické budově na Nankierově náměstí uprostřed dolnoslezské metropole, v níž se kdysi dobře zapsali F. L. Čelakovský a J. E. Purkyně. V průběhu semestru se to tu jen hemží studenty a zejména studentkami, je mrazivý konec listopadu, na ulicích se kouří od stánků s hot dogy a hamburgery. Váhavé zaklepání na jedny dveře Ústavu polonistiky: vychází nám vstříc nestor polské literární vědy, průkopník studia literárních žánrů, badatel světového jména prof. Jan Trzynańdłowski (nar. 29. 12. 1912 ve Lvově), editor mezinárodní revue *Zagadnienia rodzajów literackich*, autor řady významných monografií, např. *Úvahy o sémiotice románu* (1976), *Textologie* (1976), *Evoluce lyriky* (1967) a dalších, muž, který se v poslední době věnuje vztahu mezi literaturou, divadlem, filmem a televizí - viz jeho *Umění slova a obrazu* (1982). Požádal jsem ho o malý rozhovor.

Jak vůbec, pane profesore, začal Váš zájem o literaturu?

Studoval jsem před válkou polonistiku na univerzitě ve Lvově - mluvím pochopitelně o 30. letech. Zabýval jsem se nejen polskou filologií, ale také dějinami umění, pedagogikou a dějinami školství. Mými učiteli byli Juliusz Kleiner, známý především jako znalec romantismu, a komparatista Eugeniusz Kucharski. Tam jsem se také setkal se Stefaníí Skwarczyńskou. Právě vliv Kucharského a Skwarczyńské byl pro mé literárněvědné zájmy podstatný, neboť jsem se začal orientovat na literární teorii, metodologii a studium literárních žánrů - genologii. Po válce jsme se ocitli každý jinde: Kleiner v Lublině a Krakově, Kucharski v Toruni, já působím od roku 1945 v Łodzi a od roku 1950 ve Wrocławu. Stále jsme se však stýkali u příležitosti různých zasedání, konferencí a sympozií. První mou tištěnou prací byla studie *Od mýtu k metafoře* (Od mýtu do metafory), která vyšla roku 1946.

Jaké byly a jsou Vaše styky s českými badateli?

Když jsme se S. Skwarczyńskou zakládali revui *Zagadnienia rodzajów literackich* (*Problémy literárních žánrů*, 1958)), získávali jsme postupně okruh blízkých spolupracovníků, u vás zejména z Brna. Z nich bych jmenoval například prof. Miroslava Mikuláška, doc. Danuši Kšicovou, prof. Jarmila Pelikána, prof. Krystynu Kardyni-Pelikánovou, dr. Irenu Hrabětovou, Karla Hausenblase, Josefa Hrabáka, Karla Horálka i Vás. Brno jsem také několikrát navštívil a přednášel tam. Jedním z našich cílů je, jak víte, vytvoření slovníku literárních žánrů, ve kterém stále pokračujeme.

Genologie - věda o literárních žánrech - je polskou doménou a koneckonců Váš časopis je (snad kromě amerického Genre) jediným takovým vědeckým periodikem na světě. Jak vidíte budoucnost zkoumání literárních žánrů?

Permanentně se stírají hranice mezi žánry, důležité je hledisko, vidění literatury jako takové. Literární dílo je nepochybně jazykový fakt, ale jazyk je jen jeden vektor - my musíme studovat především to, co je za dílem, jak si autoři představují svět, musí nás zajímat obraznost, funkce, ale také filozofie, národní a nadnárodní aspekt apod. Jak to vyjádřili Foucault nebo Ricoeur: za literárním dílem stojí jiná díla. Jak je například možné, že rozumíme dílo, i když vzniklo v jiném jazyce a ve velmi vzdálené době? Konotace je tudíž důležitější než denotace, jazyk myslí za člověka. Kdyby nebylo všelikých přísloví, stylistických obrátů a obrazů, mýtu, byla by naše civilizace podstatně jiná. Dnes mě zajímá spíše literární topografie dané doby, způsob, jakým spisovatel vidí dějiny. Ostatně Camus to vyjádřil přesně: není důležité to, co jsme vytvořili, ale to, co o nás soudili jiní, jaký jsme měli vliv.

Cy byste řekli o zmíněném časopise Zagadnienia rodzajów literackich?

Pokračujeme se slovníkem literárních žánrů a stále více si uvědomujeme důležitost recenzí pro vzájemnou komunikaci mezi jednotlivými vědci. Máme finanční podporu Výboru pro vědecké bádání (Komitet Badań Naukowych), náš časopis je velmi dobře hodnocen, čtou ho literární vědci na celém světě, máme dobré ohlasy.

Čím se teď, pane profesore, zabýváte?

Hodně času mně zabere psaní různých posudků na doktorské a habilitační práce. Svůj současný zájem bych označil jako revizi dosavadních pohledů na určité dílo (třeba dramatika A. Fredra). Na univerzitě vedu magisterský seminář a mám přednášku o vybraných otázkách literární teorie. Přednáším třeba o mýtu a literatuře, o hodnotách literárních děl, o různých pohledech na ně, ale také o hranicích druhů umění, o translaci literárního díla do jazyka filmu. Zájem studentů je značný.

Děkuji Vám za rozhovor.

Rozmlouval Ivo Pospíšil

Tento rozhovor vyšel v 2. čísle časopisu TVAR v roce 1994. V květnu 1995 prof. Trzynadlowski, s nímž brněnští slavisté udržovali po dlouhá léta úzké, přátelské vztahy, zemřel.

Osobně jsem se s ním seznámil prostřednictvím prof. Kardyni-Pelikánové a prof. Jarmila Pelikána, přispíval jsem do čas. Zagadnienia rodzajów literackich, který redigoval, poslouchal jeho přednášky v Brně, kam rád jezdil, dopisoval si s ním - s laskavou pomocí dr. Hrabětové. Prof. Trzynadlowski byl literárním vědcem evropského věhlasu, jehož práci ocenil, jak jsem přesvědčen, i budoucí generace. Je spojnicí s předválečným světem a noblesní kulturou tehdejšího polského státu a naší první republiky, představitelem hodnot, které musíme i tvář v tvář nepříteli a nepřijemnosti doby - udržovat.

(lp)